

Andrzej M. Wyrwa

Dzwon Mieszko i Dobrawa na Ostrowie Lednickim : symbol dynastii piastowskiej - od jego "narodzin" do poświęcenia

---

Studia Lednickie 15, 87-112

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dzwon Mieszko i Dobrawa na Ostrowie Lednickim. Symbol dynastii piastowskiej — od jego „narodzin” do poświęcenia

---

Jednymi z elementów, które z rozwojem chrystianizacji ziem polskich z całą swoją symboliką weszły w naszą przestrzeń kulturową, były dzwony, czyli instrumenty dźwiękowe z grupy idiofonów.

Historia dzwonów sięga głębokiej starożytności i związana jest z wieloma kręgami kulturowymi. Pierwsze dzwony miały powstać w Azji, znane były w Indiach, Chinach, a także Egipcie, w niektórych częściach Afryki itd. Tych samych czasów dotyczy też ich historia w Europie. Pisali o nich m.in. Plutarch, Pliniusz i Strabon. Początkowo były kute z blachy. Około IV wieku p.n.e. pojawiły się używane do celów świeckich dzwonki odlewane. W V wieku n.e. we Włoszech i Francji pojawiły się dzwony jako instrumenty obrzędowe, natomiast w VII wieku papież Sabinian (papież od 604 roku, zm. w roku 606) wprowadził je do użytku kościelnego [patrz m.in.: NOWOWIEJSKI 1893, s. 1243–1283; CHWAŁEK, PAPROCKI, ZUBERT 1989, kol. 618 i nn.; GIERLOTKA 2013; CAMPANA 2015; TURECZEK 2015]. Specjalne dzwonnice zaczęto wznosić w czasach karolińskich, a nadawanie imion dzwonom, włączanym w przestrzeń *sacrum*, wprowadzono za pontyfikatu papieża Jana XIII (papież od 965 roku, zm. w roku 972) około 968 roku, czyli w czasie kiedy od dwóch lat — od 966 roku — książę Mieszko I był już chrześcijaninem [patrz m.in. GALL 1982, ks. I, s. 19; KRONIKA THIETMARA 2002, s. 82; CAMPANA 2015].

Dzwony od wieków stanowiły bardzo ważny element przestrzeni kulturowej wielu wspólnot. Miały bardzo symboliczny wymiar. Postrzegano je jako *głos nadziei, uspasabiający umysły do uwagi; twardość metalu [z którego go wykonano] oznacza[ła] siłę jego ducha; młot żelazny, który dźwięk wywołuje, oznaczał twardość jego mowy; a według słów Pisma św. przebywanie jego powinno być w niebiesiech; [stąd] zawieszony jest w wieży mocy. Oprawa dzwonu to krzyż, który ma nosić [...]*

Ryc. 1. Giecz. Fragmenty czaszy dwóch dzwonów (A i B) i fragmentu korony (C); wg KURNATOWSKA 2008, s. 374

[głosząc] z *obłoków prawdy Boże* [...]. *Ma język, ma głos, weseli się, płacze, jęczy, bo [jest] jak istota żyjąca* [NOWOWIEJSKI 1893, s. 1277].

O istnieniu i wykorzystaniu dzwonów we wczesnośredniowiecznej Polsce pierwsze informacje pojawiają się w kronice Kosmasa. Pisząc o najeździe czeskiego księcia Brzetysława na ziemię polskie w 1038 lub 1039 roku, zanotował on, że zrabowawszy katedrę w Gnieźnie, Ostrów Lednicki i inne ośrodki, ksiączę wywiózł do Czech *więcej niż na stu wozach* [...] *olbrzymie dzwony i wszystek skarb Polski* [KOSMAS 2012, ks. II, rozdz. V, s. 119].

Także z wielu innych miejsc państwa piastowskiego znane są artefakty poświadczające odlewanie i wykorzystywanie dzwonów, np. w Łeknie przy klasztorze cysterskim pw. NMP i św. Piotra znaleziono ludwisarnię z około połowy XIII wieku, przy której odkryto m.in. małe fragmenty zewnętrznej glinianej formy płaszczka dzwonu, glinianą dyszę doprowadzającą powietrze do pieca itp. [KASPROWICZ 2006; WYRWA (w druku)]. Niezależnie od ludwisarni łekneńskiej świadectwa odlewania dzwonów poświadczają też inne pracownie odkryte w różnych częściach Polski — Poznań (dwie pracownie), Stargard, Wrocław (dwie pracownie), Płock, Wągrowiec [KRZEPKOWSKI 2013, s. 115–131, inne ludwisarnie s. 128 i literatura tamże; patrz też PAWLAK, KRZEPKOWSKI 2003]. Oprócz tego użytkowanie dzwonów poświadczają znaleziska rozbitych ich fragmentów. Takie znaleziska pochodzą m.in. z grodu w Gieczu, a odkryto je w czasie wykopalisk w obrębie wieży wczesnośredniowiecznego kościoła św. Jana Chrzyciela [KURNATOWSKA 2000, s. 492; 2008, s. 374; WYRWA 2014a, s. 12–13] itd. (ryc. 1).

Datowanie najstarszych dzwonów jest bardzo utrudnione, a dawniejsze datowania dzwonów uważanych za najstarsze po szczegółowych analizach okazały się niedokładne. Obecnie najstarszy całkowicie zachowany i użytkowany dzwon na ziemiach polskich z pewnym prawdopodobieństwem datuje się na wiek XIII (wg innych na XII ?). Jest to dzwon z Gruszowa w powiecie myślenickim, gm. Raciechowice (ryc. 2). Porównywalnie stary jest dzwon Herman zwany Nowakiem z Katedry Wawelskiej odlany w 1271 roku. Pozostałe pochodzą dopiero z XIV i kolejnych wieków [GIERLOTKA 2013, s. 29–32 i nn.].

Mając na względzie moc symbolicznej wymowy oraz potrzebę materialnego upamiętnienia 1050. rocznicy chrztu księcia Mieszka I, a tym samym symbolicznego chrztu Polski, dyrekcja Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy w 2013 roku podjęła myśl, uprzedmiotowioną w 2014 roku, ufundowania w rezydencjonalno-stołecznym ośrodku księcia Mieszka I na Ostrowie Lednickim — POMNIKU HISTORII — jubileuszowego dzwonu o imieniu MIESZKO I DOBRAWA. Dzwon ustawiono przy reliktach kaplicy baptyzmalnej i palatium Mieszka I i Bolesława Chrobrego.

Po wielu przygotowaniach [szerzej patrz CAMPANA 2015, s. 51–56] w poniedziałek 11 maja 2015, o godz. 10⁰⁰ w Pracowni Ludwisarskiej Jana Felczyńskiego w Przemyślu odbyło się jego odlanie, zwane w ludwisarstwie NARODZINAMI DZWONU [na temat tradycji odlewania dzwonów patrz m.in. PIASKOWSKI 1955; TEOFIL PREZBYTER 1998]. W uroczystości tej brali udział JE książdz arcybiskup Wojciech Polak Metropolita Gnieźnieński Prymas Polski, książdz arcybiskup Józef Michalik Metropolita Przemyśki, prof. dr hab. Andrzej M. Wyrwa dyrektor Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, pracownicy Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, zaproszeni goście i przedstawiciele mediów.

Fundatorem dzwonu Mieszko i Dobrawa i dzwonnicy dla niego jest Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy — Instytucja Kultury Samorządu Województwa Wielkopolskiego. Pomysł ufundowania i odlania dzwonu przedstawił prof. dr hab. Andrzej M. Wyrwa, który opracował również projekt; konsultacje językowe inskrypcji łacińskich przeprowadził prof. UAM dr hab. Edward Skibiński, a opracowanie plastyczne projektu zrealizował pan Waldemar Olszewski, mistrz ludwisarski z Pracowni Ludwisarskiej Jana Felczyńskiego w Przemyślu. W realizacji projektu wzięły też udział: Urząd Gminy Łubowo za zarządu wójta Andrzeja Łozowskiego i Międzynarodowe Targi Poznańskie za prezesury pana Andrzeja Byrta.

Dzwon Mieszko i Dobrawa jest pierwszym dzwonem o tym imieniu na świecie. Upamiętnia i oddaje cześć pierwszej historycznej parze książęcej z dynastii Piastów — księciu Mieszkowi i jego małżonce, czeskiej księżniczce Dobrawie, za których przyczyną zostało wprowadzone na ziemię polskie chrześcijaństwo.

Dzwon Mieszko i Dobrawa waży 220 kg. Jego średnica wynosi 70 cm. Do odlewu wykorzystano stop miedzi i cyny w proporcjach 78 : 22.

Nawiązując do tradycji ludwisarskich z czasów cesarza Karola Wielkiego, do stopu zostały dodane symboliczne wota. Książdz arcybiskup Wojciech Polak Metropolita Gnieźnieński Prymas Polski przekazał na ten cel swój pierwszy pierścień

Ryc. 2. Dzwon Apostoł z Gruszowa; wg GIERLOTKA 2013, s. 30

Ryc. 3. Dzwon Mieszko i Dobrawa — symbol dynastii piastowskiej; fot. Piotr Olszewski

Ryc. 4. Ksiądz arcybiskup Wojciech Polak Metropolita Gnieźnieński Prymas Polski wrzuca do stopu swój pierścień biskupi; fot. Piotr Namiota

Ryc. 5. Prof. dr hab. Andrzej M. Wyrwa, dyrektor Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, wrzuca do stopu srebrne wota Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy i Ekspedycji Archeologicznej „Łekno”; fot. Piotr Namiota

Ryc. 6. Projektant i twórcy dzwonu Mieszko i Dobrawa: od prawej Piotr Olszewski, Waldemar Olszewski, prof. Andrzej M. Wyrwa, Grzegorz Klyszcz, Marek Krężałek; fot. Piotr Namiota

biskupi, srebrny, ze znakiem krzyża, wyobrażeniem Chrystusa oraz apostołów Piotra i Pawła. Pierścień ten był symbolem jego pasterskiej władzy biskupiej i zaślubin z diecezją Mons in Numidia¹, z którą był związany tytularnie od 8 kwietnia 2003 do 17 maja 2014 roku. Do dzwonu wtopiono też wota ufundowane przez pracowników Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, kustoszy Ostrowa Lednickiego: srebrny medalik z wyobrażeniem Matki Boskiej Częstochowskiej i Jezusa Miłosiernego. W stopie znalazł się także srebrny medalik z wizerunkiem Matki Boskiej Pocieszenia i Serca Pana Jezusa oraz miligramowy fragment srebrnej drobiny ze średniowiecznego dziedzictwa pochodzącego ze srebrnego skarbu odkrytego na stanowisku Ł5 w Łeknie. Te drugie wota zostały przekazane przez Ekspedycję Archeologiczną „Łekno” z Instytutu Historii UAM, badającą w latach 1982–2007 w Łeknie koło Wągrowca gród z czasu pierwszych Piastów oraz fundowane tam w 1153 roku przez Zbyluta z rodu Pałuka najstarsze opactwo obserwancji cysterskiej na ziemiach polskich [patrz m.in. WYRWA 2002; 2009; 2010; 2013; 2014b; 2016; w ww. dalsza literatura].

Kute serce dzwonu wykonano z miękkiej stali St3. Dzwon Mieszko i Dobrawa wybrzmiewa dźwiękiem d2, który został dobrany specjalnie ze względu na swoją szlachetność i dostojność. Na tym dźwięku oparte jest m.in. słynne „Alleluja” z oratorium *Mesjasz* (HWV 56) Georga Friedricha Händla, którego dźwięki powodowały, że królowie wstawali z miejsc! [patrz m.in. HOGWOOD 2010].

Ornamentyka dzwonu nawiązuje do ikonografii i zabytków związanych z parą książęcą, przestrzenią Ostrowa Lednickiego i *Civitas Schinesghe*, tj. państwem gnieźnieńskim, czyli główną przestrzenią domeny księcia Mieszka I [patrz m.in. DAGOME IUDEX 1999; LABUDA 2003].

W centralnej, przedniej części płaszczka dzwonu umieszczono stylizowany na podstawie XIX-wiecznych wzorów płaskorzeźbiony wizerunek Mieszka i Dobrawy. Postać księcia Mieszka wzorowano na barwionej grafice znakomitego malarza i fotografa Walerego Eljasza-Radzikowskiego (1840–1905) *Mieczysław I*, zamieszczonej w kalendarzu *Piast* z 1890 roku, ułożonym przez Józefa Chociszewskiego (1837–1914) [PIAST 1890, s. 33]. Natomiast podobiznę księżnej Dobrawy oparto na szkicu Jana Matejki (1838–1893) z 1886 roku, który przygotował on do witraża w katedrze św. Wita w Pradze.

Pod wizerunkami pary książęcej na stronie przedniej (awersie) płaszczka dzwonu widnieje inskrypcja łacińska:

AD GLORIAM ET HONOREM
DUCIS MESCONIS ET DUCISSAE DOBRAUAE
EO REGNANTE IPSA SUADENTE
FIDES CATHOLICA
IN POLONIA
RECEPTA FUIT

¹ Mons in Numidia, łac. *Montensis in Numidia* — historyczna diecezja w cesarstwie rzymskim w prowincji Numidia; współcześnie identyfikowana z okolicą *Mdila* w Algierii; obecnie diecezja tytularna.

Co tłumaczy się:

*Na cześć i chwałę
księcia Mieszka i księżnej Dobrawy
Za jego panowania i jej radą
wiara katolicka
w Polsce
została przyjęta*

Na rewersie płaszcza dzwonu znajduje się druga inskrypcja łacińska upamiętniająca miejsce i rok poświęcenia dzwonu:

OSTROV IN LEDNICA
ML ANNIVERSARIUM BAPTISMATIS DUCIS MESCONIS
MMXVI

*

*Ostrów Lednicki
1050. rocznica chrztu księcia Mieszka
2016*

Ornamentyka na krawędzi górnej hełmu dzwonu w postaci falującej wici roślinnej została zaczerpnięta z bardzo cennej dla naszej kultury złoto-brązowej zapinki księgi liturgicznej z około drugiej połowy X wieku, którą odkryto na Ostrowie Lednickim. Natomiast ornamentyka wieńca dzwonu nawiązuje do tzw. II kielicha Dąbrówki, który obecnie przechowywany jest w Muzeum Archidiecezjalnym w Gnieźnie. Na wieńcu dzwonu wykorzystano ornament znajdujący się na cokoliку stopy tego kielicha.

Dzwon został przymocowany do dębowego jarzma, które zawisło w dwumetrowej dzwonnicy dębowej, wykonanej przez współpracującą z odlewnią dzwonów Jana Felczyńskiego Firmę Rduch Bells & Clocks z Czernicy. Dzwon jest wprawiany w ruch za pomocą sznura, który *spadając do dołu dzwonnicy*, symbolizuje *węzeł miłości, jaki go wiąże z ziemią, i z najmniejszymi jego braćmi*. Dzwonnica jest zaś *dla niego kazalnica, z wysokości której powinien ustawicznie budzić ludzi z ich usypienia* [NOWOWIEJSKI 1893, s. 1277] — *zwoływać żywych, opłakiwać zmarłych i kruszyć gromy* [KOPALIŃSKI 1990, s. 87].

Po raz pierwszy dzwon Mieszko i Dobrawa zaprezentowano publicznie w dniach 22–24 czerwca 2015 na XVI Międzynarodowej Wystawie Budownictwa i Wyposażenia Kościołów, Sztuki Sakralnej i Dewocjonaliów SACROEXPO w Kielcach, gdzie został on nagrodzony medalem i dyplomem za *pomysł i realizację w uczczeniu 1050. rocznicy Chrztu Polski*. W sierpniu 2015 roku przewieziono go na Ostrów Lednicki, gdzie wzniesiono dzwonnice, na której został zamontowany. Przestrzeń wokół dzwonu i dojście do niego wydzielono, a na dużym głazie narzutowym ustawionym w jego pobliżu zamontowano pamiątkową tablicę fundacyjną.

Ryc. 7. Ostrów Lednicki. Rewers dzwonu Mieszko i Dobrawa; fot. Mariola Jóźwikowska

Ryc. 9. Dyplom przyznany Pracowni Ludwisarskiej Jana Felczyńskiego w Przemysłu i Dobrawa na Targach SACROEXPO 2015 w Kielcach; fot. Piotr Olszewski

Ryc. 8. Prezentacja dzwonu na Targach SACROEXPO w Kielcach; fot. Piotr Olszewski

Ryc. 10. Medal przyznany Pracowni Ludwisarskiej Jana Felczyńskiego w Przemysłu za dzwon Mieszko i Dobrawa na Targach SACROEXPO 2015 w Kielcach; fot. Piotr Olszewski

Pierwsza oficjalna próba dźwięku dzwonu nastąpiła 21 sierpnia 2015 roku o godz. 12⁰⁰. Tego dnia dzwon pierwszy raz oficjalnie rozbrzmiał na Ostrowie Lednickim po swym „narodzeniu”. W czasie próby dźwięku tłem dla jego głosu była odtwarzana z płyty *Bogurodzica*.

Nawiązując do wielowiekowej tradycji dzwonników królewskiego dzwonu Zygmunt na Wawelu, w dniu św. Benedykta, Patrona Europy — 21 marca 2016 roku — w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy powołano Bractwo i nadano mu *Statut Bractwa Dzwonników dzwonu Mieszko i Dobrawa na Ostrowie Lednickim*. Celem Bractwa jest stała dbałość o dzwon i nad nim opieka. Honorowy patronat nad Bractwem przyjął JE ksiądz arcybiskup Wojciech Polak Metropolita Gnieźnieński Prymas Polski oraz Marek Woźniak Marszałek Województwa Wielkopolskiego.

Decyzją dyrektora Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy — starszego (Naczelnego) Bractwa — z 4 kwietnia 2016 roku na pierwszych honorowych dzwonników dzwonu Mieszko i Dobrawa powołano panów Mirosława Olejnika i Mirosława Miczugę, którzy 8 kwietnia 2016 roku, w obecności JE księdza arcybiskupa Wojciecha Polaka Metropolity Gnieźnieńskiego Prymasa Polski i innych Dostojnych Gości złożyli uroczyste ślubowanie o następującej treści: *Ślubuję przestrzegać Statutu Bractwa Dzwonników dzwonu Mieszko i Dobrawa na Ostrowie Lednickim i zobowiązuję się do stałej opieki nad dzwonem; dozorowania jego wykorzystania i stanu technicznego; baczności na mechanizmy dzwonu, tj. wieszak, konstrukcję ciesielską i wszelkie ewentualne nieprawidłowości. Przysięgam z wielką skrupulatnością przestrzegać oznaczonych w Statucie Bractwa i osobnych*

Ryc. 11. Ostrów Lednicki. Próba dźwięku dzwonu 21 sierpnia 2015 roku; fot. Mariola Józwickowska

zarządzeniach Naczelnego Bractwa dat i godzin dzwonienia dzwonu Mieszko i Dobrawa — symbolu dynastii piastowskiej i historycznych początków naszego państwa i kultury [STATUT 2016].

Zgodnie ze Statutem Bractwa usytuowany na „świętej wyspie”, „wyspie władców” dzwon Mieszko i Dobrawa będzie rozbrzmiewał w ważnych dniach upamiętniających dynastię pierwszych Piastów, przypominających najważniejsze wydarzenia z historii Polski oraz uroczystości kościelne. Jak zapisano w art. 3 *Statutu Bractwa Dzwonników dzwonu Mieszko i Dobrawa na Ostrowie Lednickim*:

- 1) Dzwon Mieszko i Dobrawa na Ostrowie Lednickim będzie rozbrzmiewał w czasie szczególnych uroczystości państwowych, kościelnych i rocznicowych upamiętniających Historię Polski i nasze dziedzictwo kulturowe; w chwilach triumfu i żałoby Narodu — jego ton z wysoka pobudza sumienie i krzepi ducha.
- 2) Najważniejsze daty dzwonienia:
  - 14 kwietnia — rocznica chrztu księcia Mieszka I
  - 18 kwietnia — rocznica koronacji Bolesława Chrobrego na króla Polski
  - 23 kwietnia — święto św. Wojciecha Patrona Polski
  - 3 maja — święto NMP Królowej Polski i rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja
  - 8 maja — święto św. Stanisława biskupa Patrona Polski
  - 10 maja — rocznica śmierci księcia Mieszka II
  - 16 maja — święto św. Andrzeja Boboli Patrona Polski
  - 25 maja — rocznica śmierci księcia Mieszka I
  - 17 czerwca — rocznica śmierci króla Bolesława Chrobrego
  - 25 lipca — św. Jakuba Apostoła Większego, patrona pielgrzymów do Santiago de Compostela i dla pamięci pielgrzyma z Ostrowa Lednickiego, który w końcu XIII, początku XIV wieku peregrynował do grobu św. Jakuba, oraz innych pątników
  - 28 lipca — ku pamięci poległych w I wojnie światowej
  - 15 sierpnia — święto Wniebowzięcia NMP; święto Wojska Polskiego
  - 1 września — ku pamięci poległych w II wojnie światowej
  - 16 października — rocznica wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża
  - 11 listopada — święto Narodowe Odrodzenia Polski
  - 25 grudnia — koronacja Mieszka II na króla Polski
  - 27 grudnia — rocznica Powstania Wielkopolskiego
- 3) W dniach wymienionych w art. 3, pkt. 2 dzwon ma rozbrzmiewać w południe o godz. 12⁰⁰.
- 4) Dzwon będzie dzwonił też podczas uroczystości liturgicznych sprawowanych przez najwyższych dostojników Kościoła polskiego, nieuwzględnionych w art. 3, pkt. 2 i podanych na mocy osobnego zarządzenia Dyrektora Muzeum.
- 5) Dzwon będzie rozbrzmiewał w czasie oficjalnych wizyt najwyższych dostojników państwowych i kościelnych na grodzie Mieszka na Ostrowie Lednickim.
- 6) Jeśli w okresie wiosennym, późno jesiennym lub zimowym nie będzie dostępu na wyspę Ostrów Lednicki dzwon nie będzie uruchomiany; w tym czasie symboliczną rolę ma pełnić mniejsza replika dzwonu znajdująca się w Muzeum [STATUT 2016].

Ryc. 12. Dzwonnicy Bractwa Dzwonników dzwonu Mieszko i Dobrawa po ślubowaniu przyjmują z rąk Księdza Prymasa certyfikaty dzwonników Ostrowa Lednickiego: od prawej Mirosław Olejnik, Mirosław Miczuga (w stylizowanych habitach), ks. abp Wojciech Polak Metropolita Gnieźnieński Prymas Polski, w głębi prof. Andrzej M. Wyrwa i ks. abp Józef Kowalczyk Prymas Senior; fot. Andrzej Ziółkowski

Ryc. 13. Fragment wystawy *Narodziny dzwonu* obrazującej powstanie dzwonu Mieszko i Dobrawa. Na pierwszym planie kopie rdzenia i dzwonu właściwego bez ornamentyki (po lewej) oraz płaszczka zewnętrznego dzwonu z negatywem ornamentacji (po prawej); fot. Andrzej Ziółkowski

Po ślubowaniu została otwarta czasowa wystawa, pt. *Narodziny dzwonu*², na której w syntetyczny sposób przedstawiono proces powstawania dzwonu Mieszko i Dobrawa, ukazując trud każdego z jego twórców oraz dzieje dzwonów w cywilizacji chrześcijańskiej. Wykorzystano na niej m.in. surowiec użyty do wytopu, repliki pokazujące rdzeń oryginalnego dzwonu, dzwon „falszwy” i replikę płaszcz zewnętrznego oraz jego oryginał. Mottem przewodnim wystawy była sentencja w poetycki sposób oddająca cały proces tworzenia dzwonu: *Najprzód byłem ziemią brudną i niekształtną, później metalem błyszczącym, wreszcie jako spż z głosem wdzięcznym wzywam do miejsca świętego*³.

Uroczyste poświęcenie dzwonu odbyło się 14 kwietnia 2016 roku. Dokonał go ksiądz arcybiskup Wojciech Polak Metropolita Gnieźnieński Prymas Polski w obecności Episkopatu Polski, Polskiej Rady Ekumenicznej, władz państwowych, Wojska Polskiego, władz wojewódzkich i gości, w czasie wielkich państwowo-kościelnych ekumenicznych uroczystości liturgicznych na Ostrowie Lednickim, związanych z 1050. rocznicą *Wielkiej Soboty 966 roku*, upamiętniających chrzest księcia Mieszka I i symboliczny początek chrystianizacji ziem polskich. Po poświęceniu dzwon ten stał się *sacrum* a jednocześnie *signum* — znakiem czasu ukazującym stałą pamięć i związek przeszłości z przyszłością — uświęconym symbolem przypominającym tysiąc lat naszej historii, przeszłych, teraźniejszych i przyszłych pokoleń, które dbały, dbają i mają dbać o nasze Dziedzictwo Narodowe.

W czasie aktu poświęcenia dzwonu Ksiądz Prymas wypowiedział następującą modlitwę błogosławieństwa:

Módlmy się.

Boże, Ty od początku świata przemawiałeś do ludzi, wzywałeś do zjednoczenia z sobą, pouczałeś ich i udzielałeś im zbawiennych napomnień. Ty swojemu słudze, Mojżeszowi, poleciałeś, aby posługiwał się srebrnymi trąbami do zwoływania ludu. Ty pozwalasz nam odlewać spżowe dzwony, by oznajmiały wielkie wydarzenia i wzywały także na modlitwę. Pobłogostaw + ten nowy dzwon, który będzie nosił odtąd imię Mieszko i Dobrawa, i spraw, aby jego głos budził w sercach tych, co go usłyszą wdzięczność wobec Ciebie, za wielkie rzeczy, których dokonujesz w historii naszego Narodu. Przez Chrystusa, Pana naszego. Amen

² Kurator i autor scenariusza wystawy Andrzej M. Wyrwa; opracowanie plastyczne Wojciech Kujawa. Na wystawie wykorzystano materiały fotograficzne Piotra Namioty, Piotra Olszewskiego i Andrzeja M. Wyrwy. Za wielką życzliwość, wykonanie kopii rdzenia z dzwonem „falszym”, kopii zewnętrznego płaszcz dzwonu oraz zdjęcie z odlanego dzwonu oryginału płaszcz zewnętrznego i przekazanie ich w stały depozyt muzeum serdecznie dziękuję panu Waldemarowi Olszewskiemu z Pracowni Ludwisarskiej Jana Felczyńskiego w Przemyśle.

³ Za NOWOWIEJSKI 1893, s. 1258.

Ryc. 14. Państwowo-kościelne uroczystości jubileuszowe na Ostrowie Lednickim upamiętniające 1050. rocznicę chrztu księcia Mieszka celebrowane przez Prymasa Polski 14 kwietnia 2016 roku; fot. Jerzy Andrzejewski

Po poświęceniu dzwon zaczął bić. Po trzech jego uderzeniach chór Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu pod dyrekcją prof. Przemysława Pałki przy akompaniamencie Orkiestry Reprezentacyjnej Wojsk Powietrznych pod dyrekcją mjr. Pawła Joksa zaśpiewał uznawaną za pierwszy hymn Polski pieśń *Bogurodzica*, a potem hymn Polski *Jeszcze Polska nie zginęła!*

W czasie hymnu państwowego na rozkaz Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych generała broni Mirosława Różańskiego nad wyspą przeleciał Zespół Akrobacyjny (Sił Powietrznych) „Biało-Czerwone Iskry” „rozpylając” biało-czerwoną flagę!

Dla upamiętnienia jubileuszowych państwowo-kościelnych uroczystości na Ostrowie Lednickim i poświęconego w ich trakcie dzwonu Mieszko i Dobrawa ludwisarze z Pracowni Ludwisarskiej Jana Felczyńskiego w Przemyślu, panowie Waldemar i Piotr Olszewscy, przekazali repliki dzwonu Mieszko i Dobrawa o wadze 50 kg wraz z dzwonicami na ręce:

- 1) Jego Eminencji Księdza Arcybiskupa Wojciecha Polaka Metropolity Gnieźnieńskiego Prymasa Polski dla **Kościoła na Świecie**, z prośbą o przekazanie go nuncjuszowi apostołskiemu w Polsce.
- 2) Jego Eminencji Księdza Arcybiskupa Wojciecha Polaka Metropolity Gnieźnieńskiego Prymasa Polski dla **Kościoła w Polsce**.

Ryc. 15. Ksiądz arcybiskup Wojciech Polak Metropolita Gnieźnieński Prymas Polski święci dzwon Mieszko i Dobrawa na Ostrowie Lednickim 14 kwietnia 2016 roku; fot. Jerzy Andrzejewski

- 3) pana Andrzeja Dery podsekretarza stanu w kancelarii Prezydenta RP, któremu wręczono list intencyjny przekazania repliki dla pana Prezydenta Andrzeja Dudy dla **Narodu**. Sam dzwon oficjalnie przekazano w Pałacu Prezydenckim 1 czerwca 2016 roku. W imieniu Prezydenta Andrzeja Dudy dzwon w Pałacu Prezydenckim odebrał Wojciech Kolarski podsekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta RP. W uroczystym przekazaniu wzięli udział: ks. Zbigniew Kras kapelan Prezydenta RP, Piotr Olszewski z Pracowni Ludwisarskiej Jana Felczyńskiego w Przemyślu, Grzegorz Klyszcz z Firmy Rduch Bells & Clocks z Czernicy, prof. dr hab. Andrzej M. Wyrwa, dyrektor Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, ks. Krzysztof Woźniak, kanonik honorowy Kapituły Prymasowskiej w Gnieźnie oraz Andrzej Łozowski wójt Gminy Łubowo, na której obszarze leży Ostrów Lednicki, oraz pan Mirosław Olejnik.
- 4) dyrektora muzeum prof. zw. dr. hab. Andrzeja M. Wyrwy dla **Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy** — kustosa historycznego dziedzictwa pierwszych Piastów na Lednicy. Dzwon ten zawisnie na stałe w dzwonnicy przy kościele z Wartkowic pw. św. Anny i św. Wawrzyńca w Wielkopolskim Parku Etnograficznym (oddział muzeum), gdzie będzie rozbrzmiewał w czasie uroczystości odbywających się w tym miejscu i w niektórych momentach wskazanych w *Statucie Bractwa Dzwonników dzwonu Mieszko i Dobrawa na Ostrowie Lednickim*.

Po przekazaniu replik dla upamiętnienia uroczystości jubileuszowych i poświęcenia dzwonu Mieszko i Dobrawa najdostojniejszym gościom uczestniczącym w jubileuszowych uroczystościach na Ostrowie Lednickim wręczono symboliczne pamiątki w postaci brązowych płaskorzeźb przedstawiające akt chrztu księcia Mieszka I na Ostrowie Lednickim. Płaskorzeźby zostały wykonane na zlecenie Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy przez znakomitego rzeźbiarza światowej sławy, pana Roberta Sobocińskiego⁴. Wręczono je kardynałom i arcybiskupom pierwszych diecezji, które utworzono w 1000 roku (Gniezno, Poznań, Kraków, Kołobrzeg, Wrocław) oraz przedstawicielom władz państwowych, przedstawicielom Polskiej Rady Ekumenicznej, a także najwyższych władz administracyjnych województwa wielkopolskiego i Wojska Polskiego.

*

Dzwon Mieszko i Dobrawa przez symbolikę swej ornamentyki i dźwięku, w których zawarty jest bogaty duchowy związek przeszłych, teraźniejszych i przyszłych pokoleń, jako *namaszczoney, poświęcony, ochrzczony i imieniem nazwany*, będący *żyjącym bytem i kaznodzieją*, łączy wszystkie pokolenia — te, które budowały, budują i budować będą tożsamość kulturową naszej Ojczyzny!

Tak jak dzwon Zygmunt na Wawelu jest symbolem dynastii jagiellońskiej, tak ten ze „świętej wyspy” o imieniu Mieszko i Dobrawa, poświęcony przez Prymasa Polski 14 kwietnia 2016 roku stał się uświęconym głosem księcia Mieszka, dynastii piastowskiej i historycznych początków Polski!

Z NIEGO WYBRZMIEWA I BĘDZIE WYBRZMIEWAŁA HISTORIA!

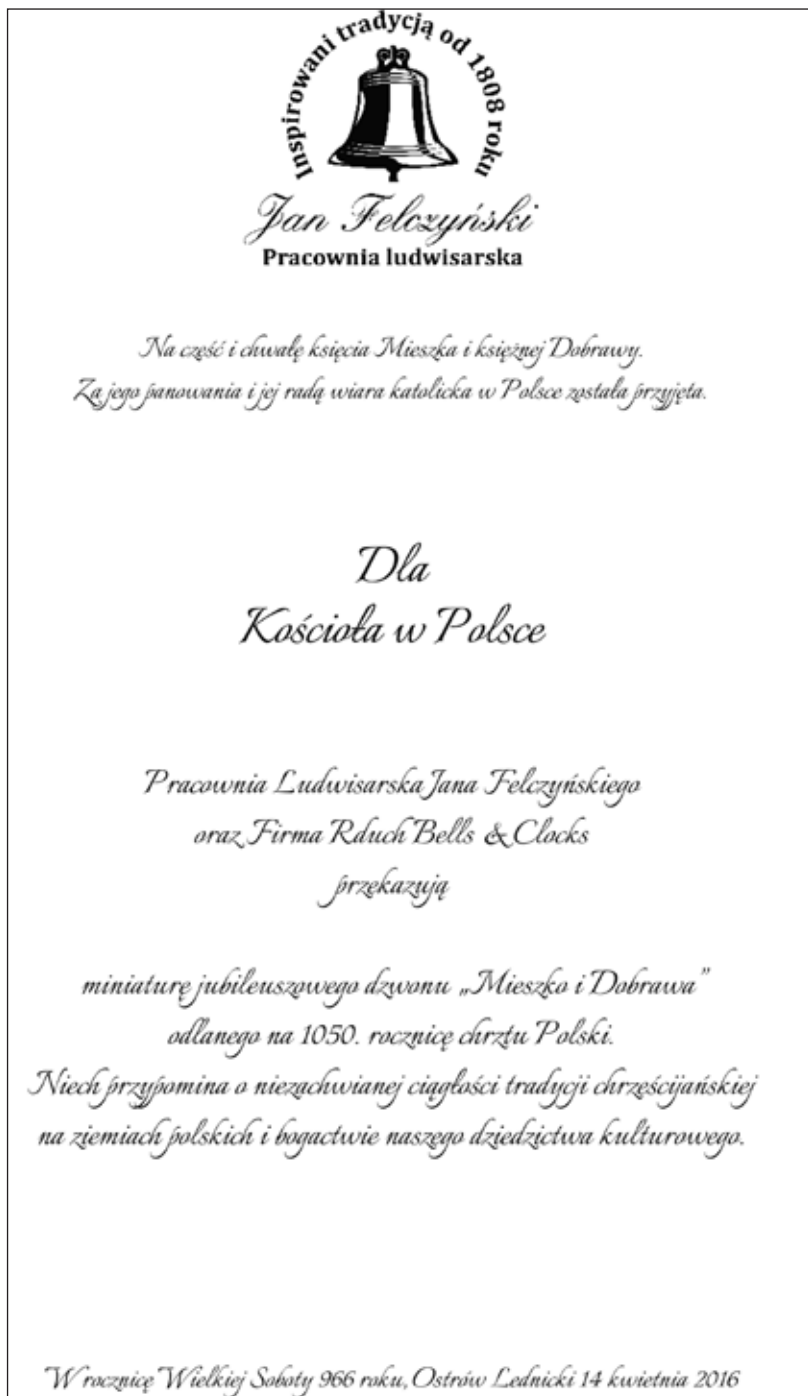
⁴ Liczba płaskorzeźb była limitowana. Odlano tylko 30 sztuk.

Ryc. 16. Zespół Akrobacyjny (Sił Powietrznych) „Biało-Czerwone Iskry” „rozpylający” biało czerwoną flagę nad Ostrowem Lednickim; za <https://www.umww.pl/przed-nami-centralne-obchody-1050-rocznicy-chrztu-polski>

Ryc. 17. Repliki dzwonu Mieszko i Dobrawa przy kaplicy baptyzmalnej na Ostrowie Lednickim w czasie uroczystości 14 kwietnia 2016 roku; fot. Jerzy Andrzejewski

Ryc. 18. List intencyjny przekazania repliki dzwonu Mieszko i Dobrawa dla Kościoła w Polsce; skan Andrzej M. Wyrwa

Ryc. 19. Panowie Piotr Olszewski (pierwszy od prawej) i Waldemar Olszewski wręczają Księdzu Prymasowi listy intencyjne przekazujące repliki dzwonów Mieszko i Dobrawa dla Kościoła na Świecie i Kościoła w Polsce; fot. Archiwum MPPL

Ryc. 20. Przekazanie repliki dzwonu Mieszko i Dobrawa w Pałacu Prezydenckim dla Narodu: od prawej Grzegorz Klyszcz, Andrzej Łozowski, ks. Zbigniew Kras kapelan Prezydenta RP, Wojciech Kolarski podsekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta RP, Piotr Olszewski, prof. Andrzej M. Wyrwa; fot. Krzysztof Woźniak

Ryc. 21. Przekazanie okolicznościowych pamiątek i wydawnictw jubileuszowych związanych z 1050. rocznicą chrztu księcia Mieszka w Pałacu Prezydenckim dla pana Prezydenta RP Andrzeja Dudy i przyjmującego je pana Wojciecha Kolarskiego podsekretarza stanu w Kancelarii Prezydenta RP: od prawej Wojciech Kolarski, prof. Andrzej M. Wyrwa, Andrzej Łozowski, Piotr Olszewski, Grzegorz Klyszcz; fot. Krzysztof Woźniak

Ryc. 22. Brązowa płaskorzeźba w ozdobnym etui upamiętniająca 1050. rocznicę chrztu księcia Mieszka I i poświęcenie dzwону Mieszko i Dobrawa wykonana przez Roberta Sobocińskiego; fot. Mariola Józwickowska

Ryc. 23. Błogosławieństwo księdza arcybiskupa Wojciecha Polaka Metropolity Gnieźnieńskiego Prymasa Polski podczas Mszy Świętej dla pielgrzymów XIV polsko-niemieckiej Pielgrzymki Ekumenicznej Gniezno–Magdeburg *Szlakiem Ottona III na Ostrowie Lednickim*. Tu pielgrzymi pobrali pobłogosławioną przez prymasa wodę z jeziora Lednica i zanieśli do Magdeburga. Na wyspie pielgrzymów witał dzwon Mieszko i Dobrawa (24 czerwca 2016); fot. Mariola Józwickowska

Bibliografia

ŹRÓDŁA

GALL

1982 Anonim tzw. Gall, *Kronika Polska*, przełożył R. Grodecki, opracowanie, wstęp i przypisy M. Plezia, wyd. V, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź.

DAGOME IUDEX

1999 *Dagome iudex* [w:] G. Labuda, *Słowiańszczyzna starożytna i wczesnośredniowieczna. Antologia tekstów źródłowych*, Poznań, s. 159–161.

DŁUGOSZ JAN

1961 *Roczniki, czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, Warszawa, ks. I–II.

KOSMAS

2012 *Kosmasa Kronika Czechów*, przekład, wstęp i komentarze M. Wojciechowska, Wo-
dzisław Śląski.

KRONIKA THIETMARA

2002 *Kronika Thietmara*, tłumaczenie (z tekstu łacińskiego), wstęp i przypisy M.Z. Jedlicki,
posłowie K. Ożóg, Kraków.

STATUT

2016 *Statut Bractwa Dzwonników dzwonu Mieszko i Dobrawa na Ostrowie Lednickim*,
maszynopisy w Archiwum Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, Kurii Metro-
politalnej w Gnieźnie i Urzędzie Marszałkowskim Województwa Wielopolskiego
w Poznaniu.

TEOFIL PREZBITER

1998 *Diversarum Artium Schemata. Średniowieczny zbiór przepisów o sztukach rozmaitych*,
Kraków [o odlewaniu dzwonów: s. 145–154].

LITERATURA

BORAWSKI A.

1921 *O ludwisarstwie i dzwonach w Polsce*, Muzeum Przemysłowe im. dra Adriana Bara-
nieckiego, Kraków.

BRENSZTEJN M.

1924 *Zarys dziejów ludwisarstwa na ziemiach b. Wielkiego Księstwa Litewskiego*, Wilno.

CAMPANA

2015 *Campana Mesco et Dobraua. Jubileuszowy dzwon na 1050. rocznicę chrztu Polski na
Ostrowie Lednickim*, red. A.M. Wyrwa, Lednica.

CHWAŁEK J., PAPROCKI H., ZUBERT B.

1989 *Dzwon* [hasło] [w:] *Encyklopedia Katolicka*, red. R. Łukaszyc, L. Bienkowski, F. Gry-
glewicz, Lublin, t. IV, kol. 618–620.

CICIORA B., WYRWA A.M.

2013 *Zaprowadzenie chrześcijaństwa w Polsce. Krótkie studium obrazu Jana Matejki „Za-
prowadzenie chrześcijaństwa R.P. 965”*, Dziekanowice–Lednica.

CUSTODIA MEMORIAE

2009 *Custodia Memoriae Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy — XL lat istnienia
(1969–2009)*, red. A.M. Wyrwa, Lednica.

DZWON JANA PAWŁA

2014 *Dzwon Jana Pawła II dla królewskiej katedry na Wawelu*, Przemyśl.

GIERLOTKA S.

2013 *Dzwony — historia, technika ich wykonywania i napędy*, Katowice.

HOGWOOD C.

2010 *Händel*, Kraków.

KASPROWICZ T.

2006 *Warsztat ludwisarski w Łeknie*, Studia i Materiały do Dziejów Pałuk, t. 6, red. A.M. Wyrwa, Warszawa, s. 187–200.

KOPALIŃSKI W.

1990 *Słownik symboli*, Warszawa, s. 87–89.

KRZEPKOWSKI M.

2013 *Późnośredniowieczna pracownia ludwisarska z Wągrowca, woj. wielkopolskie*, „Wielkopolskie Sprawozdania Archeologiczne”, t. 14, Poznań, s. 115–131.

KURNATOWSKA Z.

2000 *Die Christianisierung Polens im Lichte der archäologischen Quellen* [w:] *Europas Mitte um 1000. Beiträge zur Geschichte, Kunst und Archäologie*, Bd. 1, hrsg. A. Wiczorek, H.M. Hinz, Stuttgart, s. 490–493 [dzwon z Giecza s. 492, ryc. 334].

KURNATOWSKA Z.

2008 *Początki i rozwój państwa* [w:] *Pradzieje Wielkopolski od epoki kamienia do średniowiecza*, red. M. Kobusiewicz, Poznań [dzwon z Giecza, s. 374].

LABUDA G.

2003 *Stan dyskusji nad dokumentem Dagome iudex i państwem Schinesghe* [w:] *Civitas Schinesghe cum pertinentiis*, red. W. Chudziak, Toruń, s. 9–17.

LUDWISARSTWO W POLSCE

2003 *Ludwisarstwo w Polsce. Materiały z III Sesji Naukowej z cyklu Rzemiosło artystyczne i wzornictwo w Polsce, zorganizowanej przez Muzeum Okręgowe w Toruniu oraz Toruński Oddział Stowarzyszenia Historyków Sztuki w dniach 8–9 listopada 2002 roku*, Toruń.

MAJEWSKI M.

2005 *Ludwisarstwo stargardzkie XV–XVII wieku*, Stargard.

NOWOWIEJSKI J.A.

1893 *Wykład liturgii Kościoła Katolickiego*, t. I, cz. 1, Warszawa.

PAWŁAK E., KRZEPKOWSKI M.

2003 *Pracownia ludwisarska z XIII w. z Poznania Śródk*, „Wielkopolskie Sprawozdania Archeologiczne”, t. 6, Poznań, s. 153–172.

PIASKOWSKI J.

1955 *Technologia metali z XI–XII wieku w świetle książki Teofila Prezbitera* O sztukach rozmaitych ksiąg troje, Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej, t. 3, s. 143–178.

PIAST

1890 *Piast. Kalendarz Polski Ludowy na rok 1890*, ułożył Józef Chociszewski, Rok XII, Poznań 1890.

TURECZEK M.

2015 *Campanae, quae in confinio sonant. Studium z dziejów ludwisarstwa na pograniczu śląsko-brandenbursko-pomorskim w XIII–XVIII wieku*, Zielona Góra.

WYRWA A.M.

2002 *Gród w Łeknie, jego miejsce i rola w sieci grodowej Wielkopolski w dobie zjazdu gnieźnieńskiego* [w:] *Spółczesność, armia i polityka w dziejach Polski i Europy. Studia z dziejów politycznych i wojskowych dedykowane prof. Benonowi Miśkiewiczowi z okazji jubileuszu siedemdziesięciolecia urodzin*, red. A. Czubiński, B. Lapis, C. Łuczak, Poznań, s. 149–171.

WYRWA A.M.

2009 *Łekno i jego dziedzictwo*, „Kronika Wielkopolski”, 2009, nr 2(130), Poznań, s. 5–29.

WYRWA A.M.

2010 *Klasztory cysterskie w Łeknie i Wągrowcu*, Bydgoszcz.

WYRWA A.M.

2013 *Rotunda p.w. św. Piotra w Łeknie na tle architektury wczesnopiastowskiej* [w:] *III Forum Architecturae Poloniae Medievalis*, red. K. Stala, Kraków, s. 341–371.

WYRWA A.M.

2014a *Gdecz — Giecz. Scire est reminisci. Krótka historia wydobywania z zapomnienia rezydencji piastowskiej*, Dziekanowice–Lednica.

WYRWA A.M.

2014b *Wczesnośredniowieczny srebrny skarb z Tarnowa (Łekna). Informacje na temat jego odkrywania*, „Studia Lednickie”, t. XIII, Dziekanowice–Lednica, s. 95–111.

WYRWA A.M.

2016 *Dokument fundacyjny Zbyluta dla klasztoru cysterskiego w Łeknie z 1153 roku*, red. naukowa, wstęp, omówienie i komentarz A.M. Wyrwa, tłumaczenie A. Strzelecka, Poznań–Gniezno.

WYRWA A.M.

[w druku] *Dźwięk z przeszłości. Rekonstrukcja średniowiecznego dzwonu (sygnaturki) z klasztoru cysterskiego p.w. NMP i św. Piotra w Łeknie*.

STRONY INTERNETOWE

mateusz.pl/jp99/pp/1997/pp19970602c.htm (Jan Paweł II do młodzieży na Polach Lednickich, 2 czerwca 1997)

pl.wikipedia.org/wiki/Kielich_kr%C3%B3lewski_z_Trzemeszna

pl.wikipedia.org/wiki/Mesjasz_%28oratorium%29